

RATIBOŘICE

Zámek a Babiččino údolí

Areál státního zámku v Ratibořicích je prohlášen za národní kulturní památku Babiččino údolí ve vazbě na literární dílo Boženy Němcové. Rozsáhlý přírodně krajinářský park s přirozenými součástmi v podobě nivních luk podél toku řeky Úpy, rustikálních staveb hospodářského dvora, vodního mlýna a mandlu, ale i Panského hostince a Starého bělidla, tvoří rámec knížecího letního sídla již od 18. století. Areál reprezentuje dochované kultivované prostředí, obývané společně šlechtickými majiteli a prostým venkovským lidem v duchu osvícenství a romantismu 19. století. Nenápadné venkovské sídlo vévodkyně Zaháňské posloužilo v době napoleonských válek jako místo k setkání politiků a státníků, jehož výsledkem bylo uspořádání Evropy na několik desetiletí. Původně barokní zámek byl postaven v letech 1702–1708 na náklad Lorenza knížete Piccolomini a určen výhradně pro letní a lovecké pobyty. Ve 2. polovině 18. století byl rozšířen o dlouhé severní křídlo. V letech 1825–1826 získal empírovou podobu jako letní sídlo Kateřiny Vilemíny, vévodkyně Zaháňské a princezny Kuronské, proslulé hostitelky ruského cara Alexandra I., pruského krále Bedřicha Viléma III. a knížete Metternicha, důvěrného přítele. Při úpravách interiérů byla zrušena zámecká kaple. Interiérová instalace v prvním patře se váže právě k této době a soustřeďuje cenné kolekce nábytku, obrazů, grafiky, skla, porcelánu a dalších předmětů z poslední třetiny 18. a z 1. poloviny 19. století. Salony v přízemí představují instalace vážící se ke knížecímu rodu Schaumburg-Lippe, který zámek vlastnil od roku 1842. Jsou zde vystaveny jejich rodové podobizny z konce 19. a z 20. století, ale také portréty dánské princezny Louisy, která se do Ratibořic provdala, a jejích královských rodičů. Součástí instalace proto tvoří rovněž další artefakty přivezené z Dánska. Zámek obklopuje rozsáhlý přírodně krajinářský **park** budovaný v letech 1810–1839 pod vedením zahradníků K. Bindera a G. Bosse. Jižně pod zámkem stojí empírový lovecký (čajový) **pavilon**. U zámku byl zřízen malý rybník a na západním okraji romantického parku anglického typu skleník (oranžerie), původně zvaný „Ananasový dům“. Výše v údolí proti toku řeky stojí při náhonu **mlýn** z roku 1773 (do kamenné podoby jej přestavěl mlynář Antonín Rudr) se sousední empírovou budovou **mandlu** z počátku 19. století, **socha Panny Marie** z roku 1796 a **pomník Babička s dětmi** z roku 1922 (autorem je sochař Otto Gutfreund a architektonické řešení navrhl Pavel Janák). Ještě výše proti proudu se nachází takzvané **Staré bělidlo** z roku 1797 (vybudováno také mlynářem Antonínem Rudrem) s roubenou přední částí. Prostředí a život Ratibořic v době vévodkyně Zaháňské zachytila v proslulé knize Babička spisovatelka Božena Němcová, která zde prožila dětství. Za pozornost stojí technické památky nejen typu mlýna a mandlu, ale i fragmentárně dochovaný závlahový systém, umožňující v minulosti intenzivní luční hospodaření.

Ivan Češka
2013

www.zamek-ratiborice.cz